

Innspill til digitaliseringsstrategien

Norsk Arkivråd takker for muligheten til å gi vårt innspill til regjeringens digitaliseringsstrategi. Norsk Arkivråd er Norges største arkivfaglige interesseorganisasjon med ca. 1200 medlemmer. Våre medlemmer står til daglig i digitaliseringsprosesser, og representerer alle typer bedrifter fra både fra offentlig og privat sektor fra alle deler av landet.

Digitaliseringen innebærer at forvaltningen, næringslivet og innbyggerne tar i bruk digital teknologi og dermed endrer både betingelsene og mulighetene for hvordan vi skaper og bruker tjenester og informasjon. Alle arbeidsprosesser i forvaltningen genererer på en eller annen måte data eller informasjon, og svært ofte er dette dokumentasjon. Prosessene er i stor grad digitaliserte og mange av dem også automatiserte. Mengden informasjon som skapes øker dramatisk. Samtidig forventer både forvaltningen selv, innbyggerne og næringslivet at det er mulig å etterprøve, hente fram eller gjenbruke pålitelig informasjon som dokumenterer bakgrunnen for og resultatet av oppgaveløsningen eller myndighetsutøvelsen. Digital dokumentasjonsforvaltning er et sentralt element for realisering av flere av regjeringens digitaliseringsmål. Innovasjon og digitalisering er på agenda hos de fleste, men dokumentasjonsforvaltning har manglet i strategien for digitalisering av Norge. Norsk Arkivråd mener at innovasjon innen arkivfeltet ikke kan løsrives fra digital innovasjon.

Norsk Arkivråd mener derfor at digitaliseringsstrategien må ha som mål at:

- Sikring av dokumentasjon blir en del av prosessene og løsningene som utvikles og tas i bruk.
- Ansvar for å arkivere fra løsninger og prosesser som brukes på tvers av virksomheter, forvaltningsnivå og sektorer kan legges til et utpekt organ og ikke måtte lagres hos hver enkelt aktør i prosessen.
- Løsninger som skal ivareta innsyn og offentlighet bør ikke begrenses til å kunne hente fra en type system.
- Digitalarkivet bør utvikles slik at det også kan sikre tilgang til avlevert digitalt skapt materiale.

Bakgrunn

Digitaliseringen av forvaltningens prosesser og IT-løsninger har hittil i liten grad, og på en lite systematisk måte, tatt innover seg at dokumentasjon skapes som en del av arbeidsprosessene. Det har medført at digitaliseringsprosjektene ofte legger opp til at sikring av denne dokumentasjonen er et tiltak som må løses på et senere tidspunkt, i tillegg til, eller på siden av de nye løsningene. Resultatet er ofte at tilføring av metadata, for eksempel for å etterleve journalføringsplikten, vanligvis er svært manuell og at registreringen alltid skal gjøres i egne NOARK-systemer. Manglende helhetlig vurderinger av kravene til behandlingen

av informasjonen som er dokumentasjon, altså arkiv, i utvikling av digitale publikums- og saksbehandlingsløsninger har medført et etterslep av manuelle operasjoner for at virksomheten skal etterleve kravene til offentlighet og arkivering. Virksomheten fornyer sine IT-systemer, mens ansvaret for virksomhetens dokumentasjon gjerne er overlatt til hver enkelt ansatt. Problemstillingen er eksempelvis påpekt i både Riksrevisjons-rapporter og tilsynsrapporter fra Arkivverket siste år. De er også synliggjort i enkeltsaker i media og av pressens offentlighetsutvalg. Norsk Arkivråd mener at tilnærmingen der sikring av dokumentasjonen ved at hvert informasjonselement skal behandles særskilt og manuelt, slik at pålitelighet, autentisitet og anvendelighet over tid skal sikres, verken gir en kostnadseffektivt eller ivaretar dokumentasjonsbehovet. At personvern og informasjonssikkerhet er ivare tatt er ikke alene tilstrekkelig for at nye publikums- eller saksbehandlingsløsninger skal ivareta rettsikkerhet, demokratisk kontroll og effektivisering. Løsningene må også kunne vise både hvilke opplysninger som er benyttet for å komme fram til beslutninger, og være bygget slik at de kan gå god for at dokumentasjonen er pålitelig og autentisk.

Digitaliseringsstrategien bør inneholde mål om at digitale løsninger har "innebygd arkiv" som hovedregel. Det vil etter vår mening både være mer kostnadseffektiv og gi forbedret etterlevelse og rettsikkerhet. Både de kommunale- og statlige virksomhetene som utvikler nye digitale løsninger fremhever effektene mer effektiv forvaltning, gode opplevelser for brukerne og bedre utnyttelse av offentlig informasjon og dokumentasjon. De digitale løsningene som vi ser komme fremover vil i økende grad erstatte tradisjonell dokumentproduksjon med hendelses eller transaksjonsdata. Likevel vil det fortsatt være behov for å utvikle saksbehandlings- og samarbeidsløsninger der det oppstår og produseres dokumenter. Det er derfor viktig at alle typer IT-løsninger utvikles med funksjon for arkivering fra starten. Sikring av arkiv i og fra systemer der dokumentene blir produsert vil sørge for autentisitet og pålitelighet av dokumenter. Det at dokumentene blir arkivert i og fra systemer der de er produsert på en automatisert måte vil både føre til økt kvalitet på offentlige arkiver og øke anvendeligheten til dokumentasjon i framtiden.

Det både forventes og stilles krav i regelverk om at en skal kunne se eller vise hvilke prosesser som har benyttet hvilken data eller informasjon. En forutsetning for å oppnå dette er at dokumentasjonen forvaltes helt fra den oppstår som del av en prosess til den enten skal bevares for ettertida eller skal slettes. Dokumentasjonsforvaltning er med andre ord en forutsetning for innsyn og transparens. Endringstakten på informasjonsteknologi vil fortsette å være høy. For å understøtte myndighetenes mål om sammenhengende digitale brukerreiser innenfor og på tvers av sektorer, og digital kommunikasjon med borger og næringsliv som hovedregel må derfor digitaliseringsprosjektene ta hensyn til verdien av data og informasjon som dokumentasjon i et livsløp.

Journalføring er i dag knyttet tett opp mot arkivering. De fleste NOARK systemer har ikke funksjonalitet for å arkivere uten journalføring. Skal det offentlig opprettholde eller øke sin transparens må arkivering i større grad kunne knyttes opp mot de systemene der dokumentasjonen produseres. Åpenhet, videreutvikling av deling av data og bruk av eInnsyn må sees i sammenheng med innovasjon av dokumentasjonsforvaltning og arkiv ved

digitalisering. Det vi er kritiske til er den tette koblingen mellom løsningen som støtter etterlevelseskrav om arkivering med journalføring og offentlig innsyn. Løsningen er en helhetlig tilnærming til ansvar, roller og løsninger på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. Digitaliseringsstrategien bør også sette ambisjonen for hvordan innbyggerne og organisasjoner mer enkelt kan få innsyn i hele sitt saksforløp. Det må stilles krav slik at dokumentasjonen av livshendelser eller tverrgående prosesser blir sikret helhetlig og ikke som oppstykket deler av et saksforløp hos ulike instanser eller myndigheter.

Vennlig hilsen
Anja Jergel Vestvold
Styreleder